

PREMI DEL EXCM. È ILM. SR. BISBE DE BARCELONA

LO PALAU EPISCOPAL DE BARCELONA

A solis ortu usque ad occasum.

(Escut d' armes del E. è I. Sr. Bisbe de Barcelona.)

I

Lo mont Taber, situat dintre 'l recinte de la circumvalació romana de Barcelona, fou ocupat pels edificis ahont residia lo poder religiós y 'l temporal, ja en temps dels romans. Més endevant, durant la dominació goda, Ataulf y 'ls reys qui lo succehiren, establiren també son palau prop lo que es avuy Plaça del Rey; y lliurada Barcelona dels alarbs per les armes de Ludovíh, lo poder temporal ocupá 'l mateix lloch que sos predecessors, y com que en aquells dies de fé arrelada los poders religiós y temporal venien á esser no més que un, perçó abdós se partiren l' edifici que sens dupte haurien ja ocupat los goths, puix la muralla romana, que pel peu del Taber passava, no permetia erigir les fábriques indispensables en los principis del Comtat, y certament, fins que la població cresqué escampantse pels arravals, los edificis públichs no sortiren nombrosos é imponents á donar caràcter á la capital.

Antigament lo Bisbe y Canonges de la Seu barcelonina vivien en comunitat; mes com la casa del primer, per lo molt reduhida, no semblava propia á tan alta dignitat, ni tampoch acomodada á la residència de sa Cort y tribunals, lo Bisbe Aduulf, successor del Bisbe Joan, qui era lo qui ocupava la Seu de Barcelona quan fou lliurada dels alarbs en l' any 801, es lo qui doná sa casa á la Iglesia de Barcelona pera que servis de Palau á sos bisbes. Axis ho afirma Geroni Pau (1), confirmantho lo Privilegi de Ludovíh II, lo tartamut, donat l' any 878 al Bisbe Frodoino. En aquest Privilegi s' hi llegeix: «*Domum qui in Civitate est Barchinona sicut Aduulfus Episcopus habuit, concedimus.*»

Campillo (2) creu que aquesta casa fou l' actual Palau Episcopal, aleshores verdader castell; donchs consta ab certesa que l' antich estigué situat junt al Palau Real, com veurém.

No son de la matexa opinió Pi y Arimon (3) y Támara (4) puix abdós afirmen

(1) *Catalog. Episcop.*

(2) *Disquisit. metod. comput. annor.*

(3) *Barcelona antigua y moderna.*

(4) *Ressenya histórica de la erecció de la Sede Episcopal de Barcelona.*

que dita casa estava situada entre les pròximes al Palau Comtal, Hospital de Santa Eularia ó d' en Guitart y la Canonja, ahon per aquells dies començaven á fer vida semi-claustral los canonges de la Seu; es á dir, suposen que la casa donada per Adaulf fou lo primer Palau dels bisbes. Pi y Arimon, per afirmarho, pren per basa la autoritat de Campillo, mes erradament, puix aquest diu al peu de la lletra: «*Haec domus existimo fore actuale Palatium Episcopale*» (1).

¿Com es, donchs, que 'ls bisbes no 's trasladaren á ella tot seguit, sino que tardaren encara fins al segle XIII?

Adaulf, sens dupte de llinatge goth, doná sa casa, de 852 á 860, quan ab prou feynes estava assegurada la reconquesta, y quan Barcelona fluctuava entre 'ls atachs dels alarbs y 'ls disturbis dels primers comtes feudataris, y quan la miseria de la Seu feya necessaria aquesta donació del Bisbe goth; mes, prompte la lliberalitat dels monarques carlovingis enriqui bastant la Iglesia de Barcelona, que probablement allavors adquirí la propietat de part del Palau del mateix Comte. Per çó, y per la bona situació d' aquesta part del Palau que per un costat comunicava ab les habitacions dels comtes, y per l' altre s' unia ab la Catedral per medi de un pont, los bisbes no 's trasladaren á la casa d' Adaulf fins en temps d' Arnau de Gurb, en que s' hi vegeren obligats per rahons que més endavant veurém.

He dit que l' antich Palau Episcopal comunicava ab la Seu per medi de un pont; en efecte, axis ho prova un document públich conservat en l' Arxiu de la Taula Episcopal, puix entre 'ls termens que assenyalava al Palau antich, deya: «..... *ab occiduo partim scilicet pro maxima parte in carraria publica, in qua nunc est quedam volta, que est inter dictum Hospitium* (la part de Palau que 's concedia) *et dictam Ecclesiam Barchinonensem*». Y tot seguit mana que dit pont ó volta sia enrunat. «*Et est sciendum, quod dicta volta cum edificiis supra ipsam voltam constructis, debent nunc de presenti protinus dirui...*» Aquest arch ó pont de comunicació es lo més probable que estigué situat al N. E. de la Catedral.

He afegit que 'l Palau del Bisbe comunicava també ab lo del Comte, en lo qual no hi ha cap dupte, puix lo mateix document fet en poder de Bernat de Vilaroja á 13 de les kalendes d' Abril (19 d' Abril) de 1316, diu clarament: «*Ab oriente et cirtio in predicto Palatio vestro...*» açó es, lo del Rey en Jaume II, á qui 'l bisbe Ponç de Gualba concedia una part de son Palau.

Ara be, ¿hon estava situat l' antich Palau dels bisbes? Si es cert que per una part comunicava ab la Catedral y per la altra ab lo Palau Real, conexent quina fou la situació d' abdós edificis, podrem deduhir la de aquell.

En un document important (2) tret del primer Cartulari del Arxiu del Vicariat de la Curia, s' hi llegeix lo següent: «..... *et erexi Altare in Ecclesia Sanctæ Crucis Sanctæque Eulalia: super portas ejusdem Ecclesiæ, in ipsa volta versus orientem ad honorem Dei.*»

Aquestes paraules, *volta versus orientem*, s' han d' entendre del temple antich, lo qual sens dupte era molt petit, y segons aquest document ses portes miraven á orient, com era costum antiga de la Iglesia. Però nosaltres devém investigar ahon estava aquest antich temple. S' ha de suposar, que aquest á que 'ns referim, es lo que fou consagrat lo dia 14 de les Kalendes de Novembre (18 de Novembre) del any 1058, en quals actes de consagració s' hi llegeix que lo Comte Ramón Berenguer, per sobrenom *lo Vell*, «*cum vidisset aulam Episcopalis Sedis jam deficere vetustate operis, et ex parte destructam a barbaris* (l' any 985) *condoluit causa*

(1) Campillo. Obra citada.

(2) *Institutio primi benefitii altaris S. Thomæ Canturiensis in Ecclesia Sedis Barcin. de anno 1186.*

divini amoris, et eam renovari et restaurari fecit, et annuit, a fundamentis, ad honorem Christi, et nomⁿ Sanctæ Crucis, Sanctæque Eulaliæ insignæ Martyris, et virginis... etc.», com pot veures en lo *Catàlech* del Arxiu de la Catedral y en lo Apendix á la *Marca Hispanica* (1). Y aquella de la qual feu una esposició en l' any 878 lo Bisbe Frodoino á Ludovich, lo *tartamut*, pera contribuir á sa restauració «... *quæ penitus destructa videbatur*» y per sa reparació enviá Carles lo *Calvo* deu lliures de plata, y aquella finalment de que digué Aymonio, que Ludovich Pio després de conquistar la ciutat als alarbs l' any 801 ó, segons altres, 803; «*Antecedentibus ergo eum* (açó es, á Ludovich) *in crastinum* (ó sia en la rendició dels alarbs) *et Exercitum ejus Sacerdotibus et Clero cum solemnⁱ apparatu, et laudibus hymnidicis portam Civitatis ingressus, et ad Ecclesiam Sanctæ et victoriosissimæ Crucis pro victoria sibi collata gratiarum actiones, Deum acturus, est progressus.*»

¿Ahon estigué, donchs, aquest temple? En lo mateix lloch que l' actual; lo qual se deduheix en primer lloch de la Carta de Restauració de la vida de la Canònica á la Iglesia barcelonina, la qual, treta del Arxiu de la Catedral per Baluzi (2), diu que 'l bisbe Aeci en los idus de Març (15 de Març) del any 1009, concedí pera la restauració de dita Iglesia Canònica «*ipsa Claustra, qui est juxta Ecclesiam Sede Sanctæ Crucis, qui est circumdata ex pariete petra et calce, et est ibi domus inchoata ad rectorium...*» Y més avall afegeix: «... *jungit se dicta Claustra a parte occidentali cum ipsa præfata Ecclesia et pertingit usque ad Palatium Episcopi, quem dicunt Solarium longum, cum omnes arbores, qui infra sunt, et cum puteo vel vites, ut faciant ibi domos quotis voluerint...*»

Si entre la Iglesia y l' antich Palau Episcopal hi havia un claustre, que s' unia per sa part occidental ab la matexa Iglesia, se deduheix d' aquí necessàriament que dit claustre estigué en la part occidental del Palau del Bisbe, y aquest, per lo tant, á la oriental de la Iglesia, que ocupant l' interior de la actual, correspon la situació d' aquell poch més ó menos al lloch ocupat actualment pel Monestir de Monges de Santa Clara, y part del ábsis de la actual Seu fins al carrer dels Freners ó de la Freneria.

Per lo que respecta al Palau Real pot afirmarse ab seguretat que s' estenia fins aprop de lo que fou Presó comprenent part de lo que avuy es Iglesia de Sta. Clara, Santa Agueda y cases noves, y tocant ab lo del Bisbe que passava per davant de la Catedral, y per lo tant havia d' estar en lo lloch ja indicat, puix per la part del N. tenia les muralles y part del Palau Real y pel N. O. lo Claustre y l' Hospital de Santa Eularia, situat en la avuy Baxada de la Canonja y cases del carrer dels Comtes, quedant, per lo tant, enclós dintre aquests límits y la antiga Catedral.

He afirmat que 'l Palau Episcopal per la part del N. limitava ab les muralles, á lo que dech afegir que, com lo dels Comtes, tenia també algunes de les torres de la antiga muralla romana que en aquell lloch passava per lo que avuy es carrer de la Tapineria; de manera que per la part de fora de la ciutat podia confóndres ab una fortalesa. Aytal afirmació té son fonament en la Butlla de confirmació de bens, donada pel Papa Alexandre III á Bernat, Bisbe de Barcelona, en 1176, puix en ella s' hi llegeix entre les possessions: «*Palatium Episcopale cum turribus, que Palatio Comit^{is} contigüe videntur.*» Aquestes torres no podien esser de cap manera les de la casa d' Adaulf, ó sia les que hi ha avuy á la Plaça Nova y que s' anomenaren després *torres del Palau del Ardiaca*, puix aquestes eren molt apartades del Palau dels Comtes y dita Butlla diu que aquelles estaven *contigüe*.

(1) Tit. 248.

(2) *Marc Hispan. Apen. Tit. 159.*

Confirma també nostra opinió lo següent fet: Pere de Sirach, Bisbe de Barcelona, pledejava cap al 1200, ab lo Camarer del Monestir de Ripoll, Ramón de Bach, sobre la pertinença de un hort, situat sota 'l Palau Episcopal al N., que l' Abat de Ripoll l' havia concedit al Bisbe Guillelm de Torroja mentres visqués. La sentència fou pronunciada á favor d' aquell Monestir pel Bisbe de Vich Guillelm de Tavartet (1195-1233) y pel seu oncle Pere de Tavartet, Sacrista de la mateixa Iglesia, com á jutges apostólichs, lo dia 3 de Juny de 1210. A la sentència que existia original en l' Arxiu de la Camarería de Ripoll, acompanya una sumaria ó declaració de testimonis, feta lo mateix any, en la qual es notable la següent: «R. (Ramon) Abat de S. Benet de Bages, ha jurat haber vist, sentit é intervingut cert diumenge en que Gregori, Cardenal de la Iglesia Romana, entrá en lo Palau del Bisbe de Barcelona, y quan fou dintre, dit Bisbe havent tret per sí mateix certa pedra, li digué: Senyor, mireu aquest forat pel qual havém pujat al Palau. Y 'l Cardenal li digué que allí hi havia molta malícia (1). Y després lo mateix Bisbe obrí certes finestres que miraven al N. y digué: Mireu com no puch escupir, sinó en aquest lloch que 'l Camarer de Ripoll me demana, y jo 'ls hi vull donar per medi de permutació. Y 'l Camarer respongué: Senyor, tornáunos nostra honor...» Y áxis continuá dihent com dit Cardenal prengué informacions dels bisbes de Girona y Vich, y á la fi pronunciá aquesta sentència: «*Et ego ex parte Dei Omnipotentis mitto et reduco domum Rivipull, ecclesie in possessione illius honoris.*»

Ara be, ¿hon estava dit hort obgete de la disputa? Lo document diu ben clar que 'l Bisbe obrí les finestres que miraven al Nort, «*quæ sunt versus circium;*» y ademés lo que diu lo Bisbe, que no podia *escupir* sinó en dit hort, demostra que aquest estava al peu de son Palau. Donchs be, donada la situació d' aquest, ja examinada, y la del hort, devém deduhir forçosament que aquest últim estava fora les muralles y que per lo tant lo Palau Episcopal ocupava una part d' aquestes.

Per lo que respecta á sa disposició interior y arquitectura no 'n podém dir res, puix no sols no queda rastre ni de sos fonaments, sinó que ni 'ls documents ne parlen directa ó indirectament; si bé lo més provable es que fos en part de construcció romana y en part goda ab adicions y reparacions, á conseqüencia dels sitis, de carácter románich primitiu.

Vista la causa per la qual los bisbes ab tot y tenir la casa ó castell d' Adaulf no 's volgueren traslladar á ella fins al segle XIII, anám ara á examinar la que los obligá á fer aytal determinació.

¿Quina fou, donchs, aquesta causa? Lo brillant periodo histórich que abraça tot lo segle XIII, desde D. Jaume I, *lo Conqueridor*, fins á D. Jaume II, *lo Just*.

II

Lo segle XIII fou per Catalunya lo segle dels grans acontexements polítichs y religiosos; durant ell la civilisació catalana doná un pas de gegant en tots los ordres, mercés á les importants figures del reys don Jaume I, *lo Conqueridor*, y Jaume II, *lo Just*.

La obra civilisadora del primer abraça tot un camp complert, forma un tot grandió; y axí com senyala 'l complement de la estensió territorial que deu abarcar la Confederació catalana-aragonesa en la Península, mostra renovellades les lligislacions regionals; dona noble origen al conreu literari de la llengua catalana; acreix lo moviment mercantil é industrial, y aumenta lo de les arts y de les ciencies. Pot

(1) ¿Seria tal vegada una trampa?

dirse que després de tres cents anys de constància, la Casa de Barcelona arriba al pinacle de la seva glòria.

A les grans conquestes de València y Balears, en que 's completen los dominis peninsulars de la Confederació catalana-aragonesa, seguexen los alts fets polítics que se inicien ab lo tractat de Corbeil de immensa trascendencia, y la obertura de relacions ab Sicília, que senyala 'l començ de la influencia catalana en lo mar llatí.

Lo grandió quadro de la vida militar y política del Rey en Jaume I forma parella ab altre no menys important que com á legislador, literat y fomentador de totes les manifestacions del art y de la ciencia, li tocá desempnyar y que 'l feu tan gran com gran es lo primer.

En Jaume I, com á legislador sabí y esport volgué donar á cada pays dels que entraren á formar part de sa corona, lleys basades en sa manera d'esser, y ab lo concell de varis homens eminents, com lo célebre juriconsult Vidal de Canyelles, Bisbe d' Osca, otorgá durant son regnat tres compilacions generals, inspirades totes en les idees que formaven lo patrimoni de les grans inteligencies de la época; idees que, venint á esser lo contrapés de la tendencia feudal, afirmaven la necessitat de enfortir lo poder del Rey pera que fos lo distribuïdor de la justicia, logrant la unió del monarca y del poble pera la lliberació de les persones y de la propietat.

Peró la benéfica influencia del Rey no 's limitá á les regions, sinó que baxá també al régimen municipal que rebé un impuls extraordinari, disfrutant de molta autonomia gracies á les *cartes de població* ó privilegis, en que constaven les immunitats que tindrien los habitants y la manera de governarse.

A ell se deu la institució del famós *Consell de Cent* de Barcelona y dels célebres concellers, que 'l presidien, y que alcançaren tan alt renom. Aquesta institució fou, sens dupte, la que més contribuí al desenrotllo moral y material de Barcelona, puix la regí per espay de cinch cents anys ab complerta autonomia, ab tacultat fins d' alçar exércits, batre moneda y nomnar cónsols, qui vetllassen pels interessos del comerç barceloní en los més llunyans payssos, y que obtingué pera la capital del Principat un grau de independència y de progrés, que la colocaren entre les primeres ciutats d' Europa, fent de sos pobladors homens dignes y enérgichs, qui estimaven tan lo títol de ciudadá com lo de la major noblesa.

Ab lo regnat del alt en Jaume I quedava posada la clau del grandió Casal de Aragó, y preparat lo terror pera que aquest dirigís ses forces y sa activitat fora de les terres espanyoles, puix que per l' interior d' elles tenia fixades per sempre ses fites. Lo treball d' engrandiment peninsular quedava completat. Un sol monarca, recullint lo testament polítich de sos gloriósos progenitors, sapigué arribar al terme de aquesta primera etapa del ideal que s' havien anat trametent les generacions. Altres temps y altres homens havien de venir pera veure recorreguda la segona y última, portant lo poder y la fesomia de la terra catalana enllá d' enllá del mar llatí, fins á les terres més orientals, breçol d' antigues races y patria de les velles civilisacions (1).

En lo regnat de Jaume II tingueren lloch semblants aventatges, marcant una era de progrés en tots los rams de la civilisació catalana.

Les ordres religioses, adquirexen gran importancia, principalment los Dominichs y Mercenaris, qui ab ardenta caritat y predicació constant treballen en la redempció de la societat.

Les ciencias y les lletres brillen ab la fundació de la Universitat de Lleyda; Desclot y Muntaner historien los fets de ells contemporanis, y 'ls poetes llenzen sos úl-

(1) Aulestia y Pijoan. Historia de Catalunya, t. I.

Lo temple actual fou començat l' any 1299, segons diu la inscripció de la porta de St. Ivo, y encara que costaria algun treball desfer les obres allí existents, preparar los fonaments y demés necessari, es de notar que fins vint y nou anys després, tal vegada ja ab diferentes interrupcions, la nova obra arribava tan sols una mica més enllá del creuer. Açó prova que la construcció de la Catedral començá per lo ábsis, fins á les portes laterals, y després, en l' any 1329, avançá cap á la porta principal, de manera que l' any 1339 ja era apta pera colocar solemnement en la capella, per aquest fi construhida sota l' Altar major, lo cós de Sta. Eularia. Després s' aná continuant poch á poch en sa construcció, donchs en la visita del any 1388, encara que 's designen sis capelles colaterals, després de les torres situades cap á la Porta principal, y per lo tant fins á les dues primeres columnes del temple, faltaven no obstant vuyt altars, los quals estaven *in domo vocata lo Celler*, ahon foren visitats; ja 's designaven en lo nou claustre catorze capelles. Finalment, lo cos de la Iglesia arribá fins á la Porta principal en temps del Bisbe Sopera, mort en 1430. A tot açó deu afegirse que mentres se construhía lo temple actual, restava encara en peu l' antich, per lo menos fins al any 1320, com ho suposa lo testament del Canonge Tarafa, qui en son últim elogi, que tingué lloch lo 14 de les Kalendes de Febrer (14 Febrer) del 1319, diu: «*Eligo Sepulturam meam in Cimiterio Sedis Barcinon. in tumulo ubi jacent... in Galilea ante Valvas sive Portas majores dictæ Ecclesiæ Sedis...*» De lo qual pot inferirse que s' anomenava *Galilea* lo fossar antich que encara existia á les portes de la iglesia vella, en 1319, ab tot y haverse començat ja la nova fábrika. Ab açó diu bé lo *cimiterium Galileæ* que hi havia en la parroquia de St. Jaume en exa ciutat l' any 1303, en que 'l bisbe Pons concedeix á un benefici la casa y encontorns «*usque parietem novam qui est inter prædictum cimiterium Galileæ, et cimiterium maius dictæ ecclesiæ.*» De lo qual pot deduhirse que *Galilea* no significava altra cosa que l' atri de la iglesia.

Havém dit més endarrera que l' antich Palau del Bisbe ocupava part del terreny ahon avuy s' alça l' ábsis de la Catedral, y per lo tant, al tractar de construhirse aquesta, degué aquell esser desocupat y enrunat en part, sent açó la principal causa de la traslació dels Bisbes del Palau antich al actual.

Aquesta traslació se verificá del 1270 al 1271, sent Bisbe Arnau de Gurb, y la Catedral fou començada en 1299. ¿Cóm pot, donchs, afirmarse que aquesta, que fou posterior, sia la causa de dita traslació?

No crech jo lo que diu en Campillo (1) referintse á la Carta de fundació del Benefici de St. Andreu del any 1173, hon se llegeix: «*ad serviendum Altari S. Andree quod construitur IN OPERE NOVO, quod ad presens Galilea apellatur;*» puix afirma textualment que «no deu entendres la fábrika del temple nou que fou començada en 1299, sino *los preparatius pera fabricar lo nou temple*, açó es, les Capelles situades darrera l' altar major.» No, la lápida de fundació diu clarament: «*... opus iste Ecclesiæ fuit inceptum Kalen. Majii anno á Nativitate Domini, 1299*» y aquesta es també la opinió dels altres autors qui han tractat semblant assumpto. Ademés si, com diu lo citat autor, en 1173 s' haguessen fet los preparatius pera alçar lo nou temple, los Bisbes haurien d' haver abandonat son Palau abans del 1270, data que 's té com segura.

Lo més probable es que les paraules «*in opere novo*» se referexen á les obres de la Galilea, la qual no existia abans; y ho confirma l' afegir «*quod ad presens Galilea apellatur.*» De manera que les obres que 's feyen s' anomenaven Galilea, que segons la opinió més general, no era altra cosa, com havém dit, que un atri ó porxo que precedia á la Iglesia.

(1) Obra citada.

Abans de començarse una obra de la importància de nostra Catedral, se necessiten fer molts preparatius, més a més si aquella ha de alçarse en un lloch ocupat per varis edificis é importants construccions. Ocupant lo Palau Episcopal antich part de lo que es avuy Catedral y estant unida ab ella per medi de un pont, era molt natural que al tractarse d' edificar un nou temple més gran, sos poseedors se vegessen obligats á buscar un altre Palau, si no volien quedar esquifits, ó bé demanar als Comtes-Reys si 'ls volien cedir una part del seu; y com que lo segon no era possible perque ab la preponderancia que aquells adquirien, cada día necessitaven encara més lloch que 'l que fins aleshores havien tingut, Arnau de Gurb, preveyent los acontexements, se trasladá al Palau actual en 1270, abans de que 's començás definitivament la obra de la Seu.

III

Abans de parlar del actual Palau dels Bisbes Barcelonins, bo será que sapigám la sort que tingué l' antich que havien tingut de desocupar. Tan prompte tingué açó lloch, fou dividit en tres parts: una fou enrunada á fi de proporcionar espay sufficient á la Catedral que anava á alçarse; lo Bisbe retingué la segona, que comunicava ab lo Palau Real y ab la Seu; y concedida en enfitèusis y subdividida á la vegada en tres parts la tercera, cobrava la mitra per les dues parts lo cànnon de quaranta y nou sous y sis diners catalans, y per la altra vint y dos sous y sis diners.

La Generalitat de Catalunya comprá més tart les cases construhides en exes tres parts pera complir l' acort prés per les Corts de Montçó, relatiu al axamplament del Palau Real. Amortisá, y per dret de amortisació prometé pagar á la mitra quaranta sous per les dues primeres y tres per la última; de manera que per lo cànnon y amortisació de les tres, se comprometé á pagar anualment la quantitat de cinquanta lliures y quinze sous catalans, com consta en la escriptura rebuda en 2 de juny de 1550, en poder de Miquel Cellers, notari públich de Barcelona. Mes, al enrunarse 'l Monestir de Santa Clara de *La Ribera*, lo Rey concedí á ses religioses pera edificarne un altre, les cases propies de la Generalitat vora 'l Palau Real, quedant á càrrech del govern lo pagar dits censos y amortisació, per qual motiu la mitra cobrá d' allí endavant de la Tesoreria, com pot véures en los llibres de la Majordomia Episcopal.

Per lo que respecta á la part que 'l Bisbe se reservá, dech dir que del contingut de un Document fet en poder de Bernat de Vilarrubia, als 13 de les Kalendes d' Abril (19 d' Abril) de 1316, se deduheix que, després d' haver pretés lo Rey en Jaume II, lo imperi que tenia la Mitra de Barcelona en les baronies de Vilarodona y Montmell, ab carta dirigida al Bisbe Pons de Gualba, datada en Santes Creus als 3 de Janer de 1315, ab intervenció de D. Jaume, son primogénit, renunciá espontánea y francament la pretensió, y cedí per ell y sos successors qualsevol dret que li pogués pertanyer respecte del espressat imperi. Per çó lo Bisbe Pons, ab consentiment del Capítol, doná al Rey, de franch alou, la casa que tenia junt al Palau Real, quals termes, segons un document existent en lo Arxiu de la Corona d' Aragó, eren aquestos: «*Ab oriente et cirtio in prædicto Palatio vestro, a meridie... a lodio Ecclesiæ nostræ (que era la casa concedida en enfitèusis) ab occiduo partim, scilicet pro maxima parte in carraria publica, in qua nunc est quedam volta, que est inter dictum Hospitium (açó es, lo concedit) et dictam Ecclesiam Barchinon. et partim pro quadam minima parte, que est latitudinis trium palmorum... in dicta tenedone dicti Guillermi Degó...*» Y tot seguit afegeix: «*Et est sciendum, quod dicta volta cum edificiis supra ipsam voltam constructis, debent nunc de presenti proti-*

nus dirui, sic quod amodo aliqua volta non possit ibi esse; ne aliquod edificium supra carrariam supradictam...»

La disposició de tirar l' arch á terra fou complerta, però no la prohibició, inclosa en lo mateix document, de ferne un altre, puix fa alguns anys que se 'n tirá á terra un altre que del Convent de Sta. Clara anava á parar á una finestra de la mateixa Iglesia Catedral, al costat dret de la porta de St. Ivo; fou construït en temps del Rey D. Martí, quan lo convent citat era palau, Anám ara á examinar las vicissituds porque ha passat l' actual Palau dels Bisbes Barcelonins.

Ja havém vist com aquest l' havia possehit en propietat particular lo Bisbe Adaulf, sens dupte de llinatge goth, qui la doná (1) á la Catedral pera que més endavant pogués servir de Palau als Bisbes; lo cert es que com á propietat d' Adaulf lo cita un document molt poch posterior y que ja havém citat en la primera part (2).

Arnau de Gurb se trasladá á ell pels motius abans indicats, reconstruhintlo y adequantlo al obgecte que 'l destinava; y 's veu que aquesta traslació se verificá abans del 1271, puix en la institució dels Benedictins que tingué lloch en eix any, en la capella de les Vergens, avuy Sta. Llucia, diu: «*In Capella nostra quam prope Ecclesiam majorem ante Palatium nostrum edificavimus*», lo qual indica que al fundar aquesta capella ocupava ell ja 'l Palau d' Adaulf.

Per sa molta antiguitat y estat ruïnós, lo Bisbe D. Pere Garcia maná reedificarlo en 1505; y un altre dels seus successors, D. Joan Dimas Loris, lo feu axamplar fins al carrer de la Palla.

Axís subsistí més de dos cents anys; pero fou tal l' estat ruïnós de una bona part, que 'l Bisbe D. Joseph Climent tingué d' ordenar la reedificació complerta desde 'ls fonaments de les parets del pati principal y la recomposició de les altres. Aquestes obres costaren unes vint mil lliures catalanes, y molt més hauria costat sense la sollicitut ab que 's procuraren tots los estalvis possibles y la inspecció personal del Bisbe, qui consagrava á ella molts dels ratos en que no distreyen la seva atenció negocis més importants. Desde aleshores no sofrí cap váriació important, fins al actual Bisbe Dr. Catalá y Albosa, qui l' ha restaurat en gran part, obrint també una finestra molt elegant sobre 'l torreó romá de la Plaça Nova,

L' exámen arquitectónich de les antiguitats que enclou l' actual Palau dels Bisbes, pot donarnos á conèxer son origen y vicissituds tan bé com los polsosos pergamins; axís es que he cregut convenient no prescindirne, sinó molt al contrari, donarli més estensió.

La nova casa dels Bisbes no desdia de la antiga en son aspecte de guerra, puix se té com á cert que formá també part notable de la circumvalació romana, puix está enclavat en una de les torres encar avuy existents y té en son interior un troç de mur de la mateixa época, y 's creu que bona part del edifici actual descansa sobre fonaments romans.

Los alarbs dexaren també en ell senyal de son pas, donchs l' interior de una de les torres quadrades que la circumvalació comprenia, conservava decoració de pintures arábiques y una inscripció á manera d' almoçárabe.

Un aximeç árabe, aparedat y sense la columneta, decora una de les torres de la primitiva fortificació que hi ha en la part del Palau que mira al carrer de la Palla. L' interior degué ser aleshores una habitació notable, puix estava pintada y ofereix encara troços d' aquesta decoració, segons testimoni d' en Piferrer.

Pero de tots los restos que, recordantnos sa passada grandesa, poden encara

(1) *Hieronimus Paulus. Catalog. Episcop.*

(2) *Preceptum Ludovici II, cognomento Balbi, de anno Dom. 878, concessum Epis. Bau. Froidoino.*

contemplarse en l' actual Palau dels Bisbes, cap es tan important pel nostre obgec-
te com la galeria que 's presenta davant per davant de qui entra en lo pati princi-
pal. Son, sens dupte, restos que diuen ben clar la traslació d' Arnau de Gurb y les
obres consegüents.

Consta de tres arcades semicirculars, molt atrevides per sa gran amplaria; los
pilars ahon s' apoyen tenen arrimades á sos costats interiors unes columnes molt
baxes que no tenen proporció ab les arcades, y ab capitells treballats. Les impostes
simulen un tablero y la arquivolta s' ajup tallada en petites dents de serra, que co-
rresponen ab graciós treball á la part de intrados. Semblant decoració nos revela
que la obra es de un periodo ja adelantat de género romá-bisanti. Aquesta galeria
serveix actualment de capella, arreglada y restaurada ab molta inteligencia, si bé es
causa de que les arcades y corresponents columnes passen per alt á molts. Una
porta decorada de dues pilastres, ab capitells del més pur renaxement, armonisa
aquesta capella ab les habitacions del Bisbe, que al seu davant comencen.

Algunes d' aquestes, dignes de ser visitades per tot aymant del art, mostren
pintures de principis d' aquest segle, originals de Francisco Plá, conegut en lo mon
artistich per lo sobrenom de *Vigatá*; es digne d' especial menció lo *Saló del Trono*.

Barcelona. Març de 1895.

